

країни загалом. Кошти можна спрямовувати на розвиток пріоритетних галузей чи вкладати їх у вигляді інвестицій, надавати кредити, проводити заходи місцевого характеру, здійснювати фінансування мережі установ і закладів, надавати соціальні гарантії і допомоги. Особливістю здійснення інвестицій, капітальних вкладень, надання в оренду приміщень, майнових комплексів, кредитів є отримання додаткових коштів у вигляді відсотків, цим самим примножуючи доходи бюджету в майбутньому. Тому необхідно використовувати місцеві позики, як один із джерел залучення коштів та один із шляхів підвищення рівня економіки держави.

Література

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI
2. Василенко О.В. Світовий досвід формування інвестиційних ресурсів місцевих бюджетів / О.В. Василенко // Держава та регіони. — 2009. — № 2. — С. 29-36.
3. Луніна І., Вахненко Т. Підвищення ефективності місцевих заповнень в Україні / І. Луніна, Т. Вахненко // Економіст. — 2009. — № 12. — С. 38-41.
4. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
5. Рахункова палата України Офіційний сайт: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua>
6. Румянцев С. Розвиток ринку муніципальних облігацій / С. Румянцев // Ринок цінних паперів України. — 2009. — № 10. — С. 24.
7. Савенко О. Ринок внутрішніх державних облігацій / О. Савенко // Ринок цінних паперів України. — 2010. — № 2. — С. 11-17.

Статтю подано до редакції 10.06.13 р.

УДК 347.73:339.727.22

Суторміна К. М., асистент
кафедри менеджменту банківської діяльності
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ. У статті основну увагу приділено дослідженню нормативно-правових актів, що регламентують іноземне інвестування. Розглянуто їхнє значення та правові режими для іноземних суб'єктів господарської діяльності.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: іноземні інвестиції, правовий режим, законодавство, форми здійснення іноземних інвестицій, інвестиційна політика

АННОТАЦІЯ. В статті основне уваження уделено дослідженню нормативно-правових актів, регламентуючих іноземне інвестування. Розглянуто їх значення і правові режими для іноземних суб'єктів господарської діяльності.

КЛЮЧЕВІ СЛОВА: іноземні інвестиції, правовий режим, законодавство, форми здійснення іноземних інвестицій, інвестиційна політика

SUMMARY. The article focuses on the study of legal and juristic acts regulating foreign investment. Consider their meaning and legal regimes for foreign business entities.

KEYWORDS: Foreign investment, legal status, legislation, forms of foreign investment, investment policy

Постановка проблеми. Ефективність функціонування іноземних інвестицій залежить від їхнього правового регулювання. Тому дедалі актуальнішим постає питання зваженого державного регулювання інвестиційної діяльності, спрямованого на запобігання негативного впливу глобалізаційних процесів.

Аналіз останніх джерел чи публікацій. Питання правового регулювання іноземних банківських інвестицій постійно перебуває у полі зору вчених. Ним, безпосередньо, займаються: Г. Стефанишин, В. Томарева, О. Белова, І. Благун, В. Голованюк, А. Мерзляк, М. Чумаченко.

Постановка завдання. Мета дослідження — огляд чинного законодавства щодо регулювання іноземних інвестицій в Україні, з метою визначення привабливості інвестиційного клімату.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світовий досвід підтверджує, що одним із найважливіших факторів, що сприяє припливу іноземних інвестицій у країну, є наявність ефективного, стабільного законодавства про іноземні інвестиції та зовнішньоекономічну діяльність.

Перш ніж досліджувати проблему правового регулювання іноземних банківських інвестицій в Україні, необхідно з'ясувати сутність поняття іноземних інвестицій. Так, ст. 1 Закону України «Про режим іноземного інвестування» тлумачить поняття «іноземні інвестиції» як «...цінності, що вкладаються іноземними ін-

весторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту» [1]. У ст. 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» зазначено, що іноземні інвестиції — це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються іноземними суб'єктами господарської діяльності в Україні, в результаті чого утворюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект [2].

Отже, проаналізувавши дані визначення поняття іноземних інвестицій можна дійти висновку, що вони різняться між собою об'єктом і суб'єктом. Так, в першому визначенні об'єктом виступають цінності, суб'єктом — іноземні інвестори, а в другому тлумаченні об'єктом є майнові і інтелектуальні цінності, суб'єктом — іноземні суб'єкти господарської діяльності. Тобто, Закон України «Про режим іноземного інвестування» розширює суб'єкт іноземного інвестування, а Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» більш конкретизує об'єкт даної діяльності, тим самим обмежує спекулятивний вплив.

Правове регулювання іноземних інвестицій здійснюється на національному та міжнародному рівнях. На національному рівні державне регулювання регламентується Законом України «Про банки і банківську діяльність», Законом України «Про інвестиційну діяльність», Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Законом України «Про режим іноземного інвестування», Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» та Концепцією регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки (табл. 1). На міжнародному рівні — регламентується договорами України з іноземними державами.

Таблиця 1

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, ЩО РЕГЛАМЕНТУЮТЬ
ІНОЗЕМНЕ ІНВЕСТУВАННЯ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ,
[розроблено автором на основі джерел 1—6]**

Нормативно-правовий акт	Значення
Закон України «Про банки і банківську діяльність»	Визначення термінів, порядку створення, державної реєстрації, ліцензування діяльності та реорганізації банків.

Зайнчення табл. 1

Нормативно-правовий акт	Значення
Закон України «Про інвестиційну діяльність»	Визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України. Він спрямований на забезпечення рівного захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, а також на ефективне інвестування економіки України, розвитку міжнародного економічного співробітництва та інтеграції.
Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність»	Визначає правові режими для іноземних суб'єктів господарської діяльності.
Закон України «Про режим іноземного інвестування»	Визначає особливості режиму іноземного інвестування на території України, виходячи з цілей, принципів і положень законодавства України.
Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»	Визначається право іноземних громадян як фізичних осіб займатися інвестиційною діяльністю.
Концепція регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки	Визначає основні засади державної організації та регулювання інвестиційної діяльності.

Закон України «Про банки і банківську діяльність» визначає загальні умови діяльності банків: економічні, організаційні і правові засади створення, діяльності, реорганізації і ліквідації банків, в тому числі банків з іноземним капіталом. Спеціальні умови створення банків з іноземним капіталом визначені Положенням НБУ «Про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів» від 08.09.2011 N 306.

Так, для створення банку з іноземним капіталом його засновники зобов'язані отримати попередній дозвіл Національного банку. Для набуття діючим банком статусу банку з іноземним капіталом за попереднім дозволом до Національного банку звертається правління банку (рада директорів). Попередній дозвіл для набуття діючим банком статусу банку з іноземним капіталом на-

дається правлінню (раді директорів) за умови надання необхідної інформації щодо юридичної особи (нерезидента України) або фізичної особи (іноземця), яка має намір придбати акції (паї, частки) банку як при первинному розміщенні, так і на вторинному ринку, незалежно від того, за угодами з банком, торговцем цінними паперами чи попереднім власником акцій вони придбаватимуться.

Одночасно з наданням попереднього дозволу на створення банку з іноземним капіталом або набуттям діючим банком статусу банку з іноземним капіталом Національний банк надає попередній дозвіл на придбання істотної участі в банку юридичній особі (нерезиденту України) або фізичній особі (іноземцю). Для отримання дозволу на придбання істотної участі в банку юридична особа — нерезидент та фізична особа — іноземець подають відповідні документи [7].

Законом України «Про інвестиційну діяльність» проголошено про державне регулювання інвестиційної діяльності, страховий захист інвестицій, створення пільгових умов для інвесторів, які працюють у пріоритетних сферах.

Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» визначаються правові режими для іноземних суб'єктів господарської діяльності. Зокрема, виокремлено:

– національний режим, який означає, що іноземні суб'єкти господарської діяльності мають обсяг прав та обов'язків не менший, ніж суб'єкти господарської діяльності України. Національний режим застосовується щодо всіх видів господарської діяльності іноземних суб'єктів цієї діяльності, пов'язаної з їхніми інвестиціями на території України, а також щодо експортно-імпортних операцій іноземних суб'єктів господарської діяльності тих країн, які входять разом з Україною до економічних союзів;

– режим найбільшого сприяння, який означає, що іноземні суб'єкти господарської діяльності мають обсяг прав, преференцій та пільг щодо мит, податків і зборів, якими користується та буде користуватися іноземний суб'єкт господарської діяльності будь-якої іншої держави, якій надано згаданий режим, за винятком випадків, коли зазначені мита, податки, збори та пільги з них встановлюються в рамках спеціального режиму. Режим найбільшого сприяння надається на основі взаємної угоди суб'єктам господарської діяльності інших держав згідно з відповідними договорами України та застосовується у сфері зовнішньої торгівлі;

– спеціальний режим, який застосовується до територій спеціальних економічних зон, а також до територій митних союзів, до яких входить Україна, і в разі встановлення будь-якого спеціального режиму згідно з міжнародними договорами за участю України.

Законом України «Про режим іноземного інвестування» визначаються особливості режиму іноземного інвестування на території України, виходячи з цілей, принципів і положень законодавства України. Так, розрізняють наступні форми здійснення іноземних інвестицій:

- часткова участь у підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними і фізичними особами, або придбання частки діючих підприємств;

- створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, філій та інших відокремлених підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств повністю;

- придбання не забороненого законами України нерухомого чи рухомого майна, включаючи будинки, квартири, приміщення, обладнання, транспортні засоби та інші об'єкти власності, шляхом прямого одержання майна та майнових комплексів або у вигляді акцій, облігацій та інших цінних паперів;

- придбання самостійно чи за участю українських юридичних або фізичних осіб прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України;

- придбання інших майнових прав;

- господарської (підприємницької) діяльності на основі угод про розподіл продукції;

- в інших формах, які не заборонені законами України, в тому числі без створення юридичної особи на підставі договорів із суб'єктами господарської діяльності України.

Декрет КМУ «Про режим іноземного інвестування» ввів поняття підприємства з іноземною інвестицією, до якого стали відносити підприємство з кваліфікаційною інвестицією. Кваліфікаційна іноземна інвестиція — це інвестиція, що становить не менше 20 відсотків статутного капіталу. Підприємства з іноземною інвестицією звільнялися від сплати податків на прибуток (доходи) протягом п'яти років з моменту внесення такої інвестиції. Якщо підприємство діяло у пріоритетних напрямках розвитку, що визначалися державними програмами заохочення іноземних

інвестицій, то встановлювалися додаткові пільги щодо оподаткування, передбачені цими програмами.

Важливе значення має те, що для іноземних інвесторів на території України Законом України «Про режим іноземного інвестування» встановлюється національний режим інвестиційної діяльності, тобто надані рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Крім цього, в Законі містяться положення про те, що підприємства з іноземними інвестиціями сплачують податки згідно із законодавством України. Разом з тим, для окремих суб'єктів інвестиційної діяльності, які здійснюють інвестиційні проекти із залученням іноземних інвестицій, що реалізуються відповідно до державних програм розвитку пріоритетних галузей економіки, соціальної сфери і територій, може встановлюватися пільговий режим інвестиційної діяльності.

Але при цьому, іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації, а їхня реквізіція може бути здійснена лише за випадків стихійного лиха. І навіть у цих випадках передбачено оскарження в судах і компенсації. До того ж усі витрати і збитки іноземних інвесторів відшкодовуються з державного бюджету або інших джерел, встановлених Кабінетом Міністрів України в поточних ринкових цінах на основі оцінок незалежних аудиторів, і в тій валюті, в якій здійснювались інвестиції або іншій валюті, прийнятній для інвестора. З моменту виникнення права на компенсацію і до моменту її виплати на компенсовану суму інвестицій нараховуються відсотки, відповідні тим, за якими лондонські банки надають позики першокласним клієнтам на ринку євровалют.

Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» підтверджується право іноземних громадян як фізичних осіб займатися інвестиційною діяльністю. Законом України передбачена рівність прав і обов'язків усіх суб'єктів у сфері економічної діяльності.

Концепція регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки визначає принципи регулювання інвестиційної діяльності з урахуванням реальної економічної ситуації, перспективи залучення інвестицій та їх використання. Даний нормативно-правовий акт розроблений Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції, Міністерством фінансів за участю Національного банку та міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.

Концепцією визначено основні засади державної організації та регулювання інвестиційної діяльності:

- пріоритетність (орієнтація на державні пріоритети);
- децентралізація (передання функцій забезпечення інвестицій суб'єктам господарювання);
- розвиток конкуренції в інвестиційній сфері;
- перехід від бюджетного фінансування до державного кредитування;
- підтримка змішаного інвестування проектів і програм;
- створення механізмів страхування інвестицій.

Правове регулювання іноземних інвестицій, що здійснюється державними інституціями набуває важливого значення в умовах посилення фінансової нестабільності.

Тому, применшувати роль держави та її основної інституції у сфері фінансово-банківської сфери — центрального банку, за сучасного розвитку банківської системи помилкові. Позаяк саме через удосконалення правової основи діяльності банків з іноземним капіталом держава може забезпечити ефективний розвиток національної економіки і протистояти кризовим явищам [8, ст. 258—259].

Висновки з проведеного дослідження. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що законодавча база процесу іноземного інвестування охоплює всі аспекти цієї діяльності, проте всі вони регулюються загальним та спеціальним законодавством. Тому, доречним є кодифікація даних нормативно-правових актів.

Кодифікація нормативно-правових актів, що регламентують іноземне інвестування є важливим, оскільки воно визначить загальні умови та створить сприятливе правове середовище для залучення іноземних інвестицій.

Література

1. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 07 грудня 2000 року № 2121-III—[Електронний ресурс] // Сайт Верховної ради України. — Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>
2. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 07 грудня 2000 року № 2121-III—[Електронний ресурс] // Сайт Верховної ради України. — Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
3. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 року № 2121-III—[Електронний ресурс] // Сайт Верховної ради України. — Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/page>

4. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 року № 1560-ХІІ—[Електронний ресурс] // Сайт Верховної ради України. — Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

5. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 07 грудня 2000 року № 2121-ІІІ—[Електронний ресурс] // Сайт Верховної ради України. — Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>

6. Постанова «Про Концепцію регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки» від 1 червня 1995 р. N 384 —[Електронний ресурс] // Сайт Верховної ради України. — Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/384-95-п>

7. Положення НБУ «Про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів» від 08.09.2011 N 306 —[Електронний ресурс] // Сайт Верховної ради України. — Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1203-11>

8. Філонова І.Б. Державне регулювання іноземного капіталу в банківській системі: світовий досвід на українські реалії // Інноваційна економіка. — 2012. — № 6. — с. 253—259.

Статтю подано до редакції 03.06.13 р.